

Nr 53.

Av herr Gavelin m. fl., om viss ändring av bestämmelserna för disposition av fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna (3 miljonersfonden).

Vid 1945 års riksdag framfördes i en motion nr 366 i andra kammaren vid bestämmelserna angående dispositionen av fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna, att Kungl. Maj:t beredes möjlighet att efter framställning från malmkommunerna och LKAB:s arbetare på ett mera obundet sätt än som nu är fallet disponera densamma t. ex. till förstärkning av pensioner till äldre arbetare.

Statsutskottet, som redovisade denna motion i samband med prop. 138 om lån till LKAB för gråbergsbrytning i Kiruna (statsutskottets utl. 175), avstyrkte motionen.

1946 framfördes denna fråga ånyo i riksdagen genom prop. 207, vilken prop. föranletts av framställning från gruvindustriarbetarförbundets avd. i Kiruna, Malmberget och Svartön om pensionsutfyllnad för förtidspensionerade gruvarbetare (statsutskottets utl. nr 134).

Riksdagen beslöt då att så till vida ändra bestämmelserna för 3-miljonersfonden, att Kungl. Maj:t gavs möjlighet att lämna månatligt bidrag till de förtidspensionerade gruvarbetarna. Departementschefen anförde i nämnda proposition, att han i nuvarande läge icke ansett lämpligt framlägga förslag om definitiva fondbestämmelser utan ville i stället förordda riksdagens medgivande för Kungl. Maj:t att disponera fonden i huvudsak med ledning av tidigare gällande grunder, förutom det nu begärda medgivandet.

Statsutskottet anförde i sitt utlåtande:

»Utskottet finner förklarligt, att förslag om definitiva fondbestämmelser i nuvarande läge ansetts icke lämpligen böra framläggas. De nuvarande bestämmelserna få emellertid anses vara i viss mån föråldrade. Med hänsyn härtill finner sig utskottet böra tillstyrka, att fondmedlen fortsättningsvis få av Kungl. Maj:t disponeras i huvudsak med ledning av tidigare gällande grunder men med iakttagande av de modifikationer, som må finnas påkallade med hänsyn till den aktuella utformningen av de allmänna arbetslöshetsåtgärderna.»

Vid riksdagens behandling av detta ärende, anfördes av statsrådet Erlander, bl. a., att han icke ville förneka, att skäl kunde tala för att man beträffande förtidspensioneringen kunde komma till samma resultat som

motionärerna och framhöll, att hur beslutet i frågan än komme att utfalla, så komme den nu sittande regeringen att följa denna fråga med all den uppmärksamhet som man kan begära.

Som bekant anvisade 1938 års riksdag ett anslag å tre miljoner kronor för avsättning till en fond för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna. Fondens medel skulle användas för vissa direkta hjälpåtgärder vid stark nedgång i sysselsättningen vid LKAB:s malmfält i Kiruna och Gällivare. Skälet för medelsanvisningen var, att staten i egenskap av hälftendelägare i malmbolaget finge i viss mån anses vara ansvarig för produktionspolitiken vid gruvorna. För att icke erhålla karaktären av extra-ordinärt skatteutjämningsbidrag åt kommunerna skulle fondmedlen bindas vid bestämt ändamål.

Sedermera utarbetades med utgångspunkt från nu angivna riktlinjer ett förslag till dispositionsbestämmelser för fonden. Då detta förslag framlades för riksdagen, framhöll departementschefen, att de föreslagna bestämmelserna om fondens användning avsågo att *provisoriskt* tjäna till huvudsaklig ledning för medelsanvändningen i avvaktan på definitiva bestämmelsers utformande i anslutning till de allmänna riktlinjer för arbetslöshetspolitiken, varom förslag väntades.

De ännu gällande provisoriska bestämmelserna äro utformade med hänsyn till de speciella arbetslöshetsförhållanden, som rådde under 30-talets kriser.

Riksdagen har numera dragit upp riktlinjerna för den framtida arbetslöshetspolitiken, vari ingår beslut om särskilda beredskapsstater. Man kan nog förutsätta att härigenom skapats garantier för att vi skola slippa återuppleva 30-talets arbetslöshetskriser.

Bland malmfältens gruvarbetare råder även numera den bestämda uppfattningen, att genom detta riksdagens beslut om arbetslöshetens bekämpande i framtiden behöva gruvarbetarna vid malmfälten inte intaga någon särställning i förhållande till andra arbetargrupper inom landet i detta avseende, och sådana arbetsinskränkningar som de upplevde åren 1933—34, då man arbetade ända ned till 3 dagar i veckan och någon tid 10 skift i månaden, kunna knappast mer komma i fråga.

Sedan flera år tillbaka har frågan om en förbättrad pensionering av gruvarbetarna hos LKAB varit aktuell. Redan 1930 förelåg första förslaget, och sedan dess ha ett flertal olika förslag varit föremål för överläggningar mellan arbetare och arbetsgivare.

Det vid 1946 års riksdag fattade beslutet (prop. 207) om en sådan ändring av bestämmelserna för 3-miljonersfonden som möjliggjorde för Kungl. Maj:t att ur fonden utbetala en viss pensionsförstärkning till de då förtidspensionerade gruvarbetarna anse vi vara ett steg i rätt riktning. Då arbetslöshetsbekämpande åtgärder numera kunna beräknas komma till stånd på ett annat sätt än vid tiden för fondens uppläggning, synes tiden nu vara

mogen för en omarbetning av fondens bestämmelser. Därvid böra undersökas möjligheterna till en sådan användning av fondmedlen att desamma i någon form kunna komma till nytta genom en förbättrad pensionering av gruvarbetarna vid malmfälten.

Därest vid en sådan utredning om ändring av nu gällande provisoriska dispositionsbestämmelser för fonden vad som här ovan framförts icke kan ifrågakomma, bör dock under alla förhållanden sådan ändring av bestämmelserna för fondens användning företagas, att dessa medel kunna komma gruvarbetarna och malmfältskommunerna till nytta.

Med hänvisning till vad ovan anförts få vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning och förslag till sådan ändring av bestämmelserna för disposition av 3-miljonersfonden, att densamma kan användas för de ändamål, som ovan framförts.

Stockholm den 19 januari 1950.

J. O. Gavelin.

Ivar Jansson,
Kalix.

Olof W. Wiklund.

Hildur Ericsson.
